

งานเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา

พัชรินทร์ ไชยสุทธิ*

ปี พุทธศักราช 2542 นี้ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ รัฐบาลและประชาชนทุกหมู่เหล่าได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นราชสักการะ เพื่อแสดงความจงรักภักดี สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้าล้นกระหม่อม ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยและเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณให้สถิตแผ่ไปอย่างหาที่สุดมิได้

กิจกรรมทั้งหลายที่รัฐบาลและประชาชนได้จัดขึ้นนั้นมีการจัดเตรียมล่วงหน้ากันมาเนิ่นนาน และเกิดขึ้นจนถึงวันคล้ายวันพระราชสมภพในวันที่ ๕ ธันวาคม 2542 ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระราชพิธีและชื่อการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ดังนี้

ชื่อพระราชพิธี

"พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542"

ชื่อการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

"งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542"

ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯ

กรมศิลปากรได้รับมอบหมายให้ดำเนินการประกวดดวงตราสัญลักษณ์ของงาน มีผู้ส่งเข้าประกวด 223 แบบ ผลการตัดสินคือ

รางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ผลงานของ นายนิรันดร์ ไกรสรวิรัตน์
รางวัลชมเชย ได้แก่ ผลงานของ นายนันทพงศ์ สินสวัสดิ์
รวม 3 รางวัล กับผลงานของ
นางสาววิยะดา เจริญสุข และ
นายเอกราช เพิ่มผล คนละ 1 รางวัล

* บรรณาธิการงานบริการ สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

ตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ มีลักษณะและความหมายดังนี้

อักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎอยู่ตรงกลางตราสัญลักษณ์ ประดิษฐานอยู่เหนือพระที่นั่งอัฐทิศ เป็นการแสดงความหมายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นศูนย์รวมดวงใจของคนไทยทั้งชาติทรงเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเคารพบูชาอย่างสูงสุดของประชาชนชาวไทยทั่วทุกภาคของประเทศที่อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระองค์ด้วยความร่วมเย็นเป็นสุข

สีเหลืองของอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. เป็นสีประจำวันพระราชสมภพ อยู่บนพื้นวงกลม สีน้ำเงินซึ่งหมายถึงพระมหากษัตริย์ ล้อมรอบด้วยตราพระแสงจักร และมีเลข 9 บนอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ซึ่งหมายถึงทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ มีสี่ปดปฏลเศวตฉัตรประกอบอยู่ 2 ข้าง ซ้าย-ขวา และมีนบปฏลมหาเศวตฉัตรประดิษฐานอยู่เบื้องบนสุดเส้นกรอกรอบนอก ที่ออกแบบให้มีลักษณะเป็น 4 แฉก หรือ 4 ส่วน แทนประชาชน สีพื้นที่ใช้จึงเป็นโทนสีเขียวอันแสดงถึงความสงบร่มเย็นเป็นสุข และอุดมสมบูรณ์มีดอกบัว 4 ดอก แทรกตรงกลางระหว่างแฉกทั้ง 4 แสดงความหมายเป็นการเทิดทูนบูชาในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ

รัศมีสีทองโดยรอบตราสัญลักษณ์ เปรียบได้ดังพระบุญญาบารมี พระมหากรุณาธิคุณและน้ำพระราชหฤทัยที่แผ่ไพศาลไปทั่วทุกทิศ ทั้งในและต่างประเทศทั่วโลก ยิ่งความปลาบปลื้มมาสู่พสกนิกรทุกหมู่เหล่า

เบื้องล่างตราสัญลักษณ์ ออกแบบเป็นแพรแถบสีน้ำเงินแสดงข้อความพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542

เพื่อเป็นการถวายความจงรักภักดีแก่พระองค์ท่าน รัฐบาลได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประดับธง และตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตามสถานที่ของหน่วยงาน อาคารบ้านเรือน และสถานที่ที่

เหมาะสม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2542 จนถึง 31 ธันวาคม 2542 และขอให้ดูแลรักษาธงและตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯ ให้มีสภาพสวยงามอยู่เสมอ โดยสีของผืนผ้าธงตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติฯ ให้ใช้สีเหลืองระดับความเข้ม 80%

หมายกำหนดการพระราชพิธี

พระราชพิธี

- พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร มหามณฑลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ
ในวันที่ 28 ตุลาคม 2542 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- เสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราชลมารคณ วัดอรุณราชวราราม ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2542 ซึ่งตามโบราณราชประเพณีเคยกำหนดในวันแรม 9 ค่ำ โดยเห็นว่าเป็นช่วงที่น้ำนิ่ง
- พระราชพิธีฉลองสมโภชพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร มหามณฑลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ
ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ 1 ธันวาคม 2542
- การเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ โดยกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และทุกจังหวัดทั่วประเทศ ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนเคารพเลื่อมใส หรือจากแหล่งน้ำเส้นชีพสำคัญของจังหวัด หรือจากแหล่งน้ำที่เคยใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ เมื่อครั้งพระราชพิธีมหามณฑลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2542 และจังหวัดรวบรวมส่งให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อประกอบพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถหรือวิหารหลวง วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ในวันที่ 3 ธันวาคม 2542
- พระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง ในวันที่ 4 ธันวาคม 2542
- เสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล ณ สีหบัญชรหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542
- พระราชพิธีมหามณฑลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ
ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542
- การพระราชกุศลเลี้ยงพระเทศน์มิ่งคลวิเศษ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง ในวันที่ 6 ธันวาคม 2542
- คณะทูตฝ่าย ถวายพระพรชัยมงคล ในวันที่ 8 ธันวาคม 2542
ณ ห้องพระโรงกลาง พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
- พระราชพิธีเปิดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ณ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในวันที่ 2 ธันวาคม 2542

รัฐพิธี

- พิธีถวายพระพรชัยมงคลของเหล่าข้าราชการและประชาชน ณ ท้องสนามหลวง ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542
- งานสโมสรรสนันทิชาติ และงานถวายพระกระยาหารค่ำเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ในวันที่ 9 ธันวาคม 2542 ณ บริเวณสนามหน้าตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล โดยจะมีการแสดงนาฏศิลป์เฉลิมพระเกียรติและการแสดง ประกอบแสง-เสียง โดยระบบฉายภาพบนฉากม่านน้ำ (WATER SCREEN)

ของที่ระลึกเพื่อเฉลิมพระเกียรติ

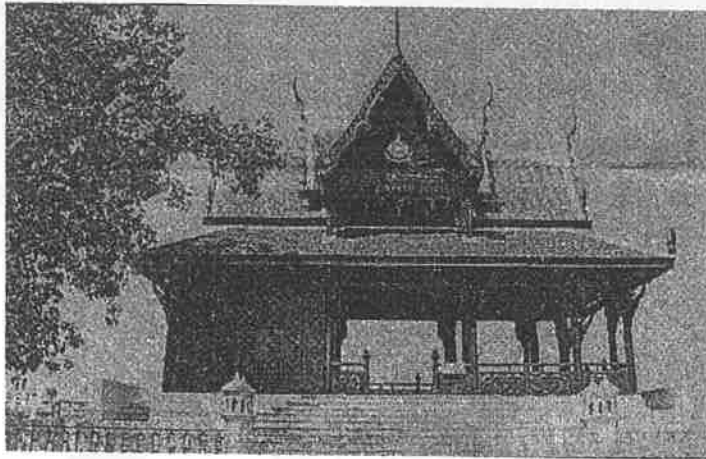
ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาฯนี้ทั้งรัฐบาล หน่วยงานราชการและเอกชนหลายหน่วยงาน ได้จัดทำของที่ระลึกขึ้นเพื่อร่วมเฉลิมฉลองในวาระสำคัญนี้

1. ในนามของมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ได้จัดทำ ซีดี-รอม รวมพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใ้ชื่อภาษาอังกฤษว่า "Cycle of life Cycle of Development" โดยจัดทำเป็นภาษาไทย 2,500 ชุด ภาษาอังกฤษ 500 ชุด ข้อมูลทั้งหมดจะมีค่าสำคัญให้ค้นได้เช่น เชื้อนป่าสัก ชลประทาน เศรษฐกิจพอเพียง โครงการแก้มลิง ทฤษฎีใหม่ ฯลฯ เรียงตามตัวอักษรในภาษาไทย 85 คำ ภาษาอังกฤษ 35 คำ นอกจากนี้จะมีภาพสถานที่ มีวีดิทัศน์แสดงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย จัดจำหน่ายโดยมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในราคาแผ่นละ 500 บาท

2. รัฐบาลน้อมเกล้าฯ ถวาย พระที่นั่งสันติชัยปราการ พระที่นั่งหลังใหม่ บริเวณบ่อมพระสุเมรุ ซึ่งเป็นพระที่นั่งเรือนไม้จำหลักทรงไทย กว้าง 8.70 เมตร ยาว 14.20 เมตร อ่อนช้อยของรูปทรงสถาปัตยกรรมบวกกับสีสนิมของตัวเรือนพระที่นั่ง ที่ทำด้วยสีน้ำตาลปนแดง ไม่ฉูดฉาดและไม่ปิดทองหิ้งองค์ ทำให้ดูเรียบง่ายแต่แฝงไว้ด้วยความยิ่งใหญ่ตระการ ลวดลายแกะสลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำ คันทวย หน้าบันแกะสลักเป็นรูปนาคและเทรา ภายในองค์พระที่นั่งแกะสลักลายดาวเพดาน ด้วยลายดอกไม้ ฉากบังห้องทรง เป็นลายรคน้ำ ลายต้นไม้ตัด หน้าบันประดับ ตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติสี่เหลี่ยมทอง สภาพพื้นที่โดยรอบพระที่นั่งเป็นสวน สวยงาม มีต้นไม้ใหญ่และประติมากรรมนูนสูงแกะสลักภาพสะท้อนวิถีชีวิต ไทยจัดแสดงไว้ด้วย

นอกจากนี้ รัฐบาลได้จัดทำ หุ่นจำลองพระที่นั่งสันติชัยปราการ ทำจาก โลหะเงิน 90-95 % หนักประมาณ 4.5 กิโลกรัม หรือประมาณ 270 บาท โดย แกะสลักขึ้นลวดลาย มีลายนูนขัดเงา ตีตราสัญลักษณ์พระราชพิธีเฉลิมพระ- เกียรติ และได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในงาน สโมสรสันนิบาตฯ เฉลิมพระเกียรติ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2542

3. ธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมเฉลิมฉลองในวาระสำคัญนี้โดยน้อมเกล้าฯ ถวายราชสักการะด้วยการกำหนดดอกเบี้ยธนบัตรที่ระลึกชนิดราคา 1,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 9,999,999 ฉบับ ซึ่งได้อัญเชิญตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา พิมพ์บนด้านหน้า และอัญเชิญพระราชลัญจกรประจำพระองค์ พิมพ์ แทนที่ตราสัญลักษณ์ ตัวเลขราคาธนบัตรที่พิมพ์ในเส้นใยสีโลหะฝังในเนื้อกระดาษ ที่ต้องยกส่องดูกับแสงสว่างจะเห็นว่าเป็นคำว่า '1000 Baht' ไม่ใช่ '1000 บาท' อย่างที่เห็นกันอยู่ทั่วไป โดยธนบัตรนี้ออกใช้หมุนเวียนตามปกติ กำหนดจ่ายแลก ธนบัตรที่ระลึกตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2542 เป็นต้นไป ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ สำนักงานภาคและสาขาจังหวัด สำนักงานคลังจังหวัด สำนักงาน คลังจังหวัด ณ อำเภอ ธนาคารพาณิชย์สำนักงานใหญ่และทุกสาขา

4. กระทรวงการคลัง ได้จัดทำเหรียญเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสสำคัญนี้ขึ้น ลักษณะเป็นเหรียญกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 32 มิลลิเมตร ทำด้วยเงิน ด้านหน้า กลางเหรียญมีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ฉลองพระองค์ครุย ทรงพระมาลาเส้าสูงด้านหลัง กลางเหรียญมีตราสัญลักษณ์มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ภายในวงขอบเหรียญเบื้องบนมีข้อความว่า "มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ" เบื้องล่างมีข้อความว่า "๕ ธันวาคม ๒๕๔๒" โดยมีดอกประจักษ์คั่นข้อความ ระหว่างเบื้องบนกับเบื้องล่างทั้งสองข้าง ขอบนอกเหรียญเบื้องบนเป็นตัวเลขไทย "๗๒" โดยมีส่วนปลายของเลข "๗" และเลข "๒" โค้งบรรจบกันด้านบน ตรงกลางระหว่างเลข "๗" กับตัวเลข "๒" มีพระปรมาภิไธยย่อ "ภปร" ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎ ด้านหลังมีห่วงสำหรับใช้ห้อยกับแถบแพรประดับได้อย่างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือใช้ห้อยคอ หรือโดยวิธีอื่นที่สมควรก็ได้

5. การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) ได้จัดสร้างแสตมป์เฉลิมพระเกียรติ 4 ชุด ดังนี้

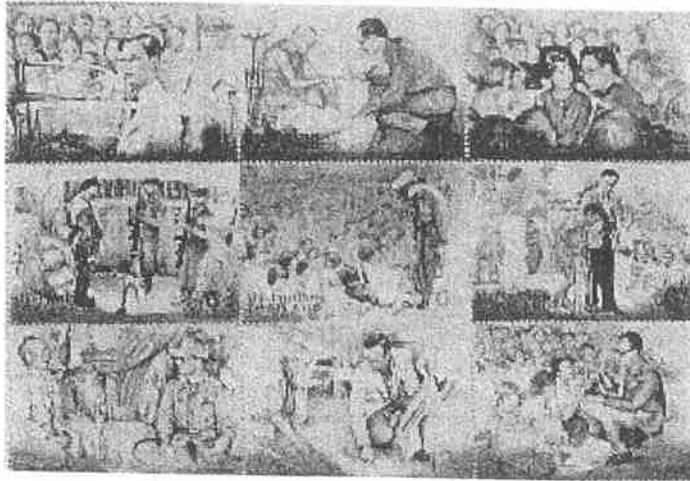
ชุดที่ 1 เป็นภาพพระตำหนักต่างๆในแต่ละภาคที่พระองค์เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม 4 แบบ คือ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต กรุงเทพฯ พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ เชียงใหม่ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ สกลนครและพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ นราธิวาส จำหน่ายในชนิดราคา 6 บาท

ชุดที่ 2 เป็นภาพเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ จนถึงปัจจุบัน จำนวน 9 แบบ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ราคาชนิดละ 3 แบบ คือ 3 บาท 6 บาท และ 12 บาท

ชุดที่ 3 เป็นภาพเกี่ยวกับในหลวงกับประชาชนจำนวน 9 แบบ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ราคาชนิดละ 3 แบบ ราคา 3 บาท 6 บาท และ 12 บาท

ชุดที่ 4 ชุดภาพแสตมป์ ในแสตมป์เป็นการนำภาพตราไปรษณียากรชุด สยามชนิดราคา 5 บาท มาเป็นแบบและจัดพิมพ์ใช้ระบบปั๊มคูนูนบนโลหะ 3 ชนิด คือ ทอง เงิน และนาก ชนิดราคา 100 บาท

6. โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ สมาคมดนตรี สมาคมนักแต่งเพลง สมาคมนักร้อง สมาคมเทพและแผ่นเสียง และ สำนักราชเลขาธิการ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์บทเพลงเทิดพระเกียรติสดุดี ขึ้นเป็น เพลงสัญลักษณ์ ในปีทีในหลวงครบ 72 พรรษา ชื่อเพลง "ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์ มหาราชา"

เนื้อร้องและทำนอง ประพันธ์โดยนักประพันธ์เพลงระดับบรมครู 9 ท่าน ร่วมกันแต่ง และขับร้องโดยนักร้องศิลปินแห่งชาติและศิลปินเพลงต่างๆ 10 ค่าย จำนวนทั้งหมด 72 คน สมาคมเทพฯ ได้ผลิตเทปและซีดีทองออกจำหน่ายให้กับ ประชาชนในราคาเทปแผ่นละ 20 บาท ซีดีแผ่นละ 40 บาท โดยรายได้ส่วนหนึ่ง นำทูลเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามพระราชอัธยาศัย

7. องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวาย เปรียญ เทเลฟิวด์ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ต่อปวงชนชาวไทยในการพัฒนาการเกษตร และสร้างคามมั่นคงด้านอาหาร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีต่อครัวเรือนของเกษตรกร ภายใต้โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการทฤษฎีใหม่ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2542

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่างๆ จัดทำของที่ระลึกประเภทต่างๆ โดยประดับตราสัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ออกจำหน่ายหรือแจกเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณและพระบุญญาธิการ ให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ได้ร่วมเฉลิมฉลองเพื่อสำแดงความจงรักภักดี สำนักในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระอุทิศสาธุวิริยะประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของอาณาประชาราษฎร์ ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชมาจนถึงปัจจุบัน

บทความนุกอม

- กระดาศสา (นามแฝง) "ซ้อบป้งโกด์. "ขวัญเรื้อน. 31, 669 (ตุลาคม 2542) : 156 - 157.
- การลือสารแห่งประเทศไทย "72 พรรษา มหาราชา" <http://sita.cat.or.th/thal/king 72>, ธันวาคม 2542.
- ขวัญเกล้า (นามแฝง). "พระที่นั้ง "สันติชัยปราการ" อล้งการรูปทรงสถาปัตยกรรมไทย". **เคลนิวิล**, 19 ธันวาคม 2542, หน้า 29
- ธรรมศักดิ์ ฟังตนเพียร. "Cycle of life Cycle of development : ซิดี-รอม ประวัติศาสตร์รวมพระราชดำรัสในหลวง". **มติชน**, 6 ธันวาคม 2542, หน้า 12
- "เพลงประวัติศาสตร์." **กุลสตรี**. 29, 688 (กันยายน 2542) : 63.
- "ล่องแ่วนขยาย แบงก์พัน ใหม่ เก็-ปลอม' ดูกันอย่างไร." **มติชน**, 7 ตุลาคม 2542, หน้า 1, 20.